

Havířov

Žijeme v tzv. otevřené společnosti, ve které si jedna jakkoli úzce a speciálně vymezená skupina lidí nebo klub nemůže přivlastňovat právo určovat ostatním lidem direktivním způsobem, co mají dělat, jak se mají chovat. V nezmenšené míře to platí i pro architekturu nebo urbanismus. Do debaty o hodnotách současných domů i objektů z doby nedávno minulé, u nichž architektonické kvality nejsou ještě všeobecně vnímány jako prověřené, kodifikované (jako v případě barokního kostela nebo funkcionalistické vily), vstupuje mnoho subjektů se „svými“ zájmy. Do hodnocení se zapojují architekti, památkáři, ekonomické subjekty, laická veřejnost, teoretici, média, instituce, lokální patrioti i vlastníci – přičemž nikdo z nich nemá předem zaručeno, že jeho názor se stane názorem většinovým. Při tomto posuzování nejde o kompromis, jde o víc, jde o konsenzus, ve kterém dokážeme pochopit a zohlednit názory všech zúčastněných.

U staveb, které se realizují v současnosti, se do jejich podoby a výrazu vpisují požadavky a aspirace klienta a investora stejným způsobem jako limity, omezení a utilitární požadavky, které by si architekt nejraději odpustil. Až s odstupem času, kdy se spotřebuje novost, se prokáže, zda se architektovi stavbou podařilo vyjádřit nejen svou úzce vyhraněnou vizi, ale jestli jejím prostřednictvím zachytil, petrifikoval něco velice podstatného, co vykročilo ze sevření partikulárních zájmů doby – dochází ke kodifikování jejích kvalit – dosažené hodnoty jsou výsledkem konsenzu.

Šedesátá léta a stavby v té době vzniklé nejsou již v obecném povědomí vnímány jako produkty „komunistického“ režimu – mnohdy jsou to naopak stavby, které byly postaveny „době navzdory“.

To, co dnes na šedesátých letech vnímáme jako hodnotné, má své kořeny už na konci padesátých let, kdy se čeští tvůrci po mezidobí sorely vrací k tzv. autentické architektuře a k tématům, která jsou v té době řešena i na geopolitickém západě. Iniciačním momentem byl u nás především pavilon Československa na světové výstavě v Bruselu roku 1958. V době, kdy světoví architekti již postupně hledaly cesty jak se vymanit z téměř institucionalizovaného mezinárodního slohu (vzpomeňme jen na pavilon Philips Le Corbusiera s výrazným zásahem Ianise Xenakise), se Československý pavilon pokouší úspěšně znovuprověřit to nejlepší z modernistické tradice. Použitá barevnost, kombinace se sochařskou výzdobou, mozaiky, sklo (počátek uměleckého sklářství jako oboru!), jednoduché, ale účinné architektonické vyjadřovací prostředky daly svým dalším používáním vzniknout něčemu, co jsme si zvykli nazývat „bruselským stylem“. Optimistická šedesátá léta i u nás můžeme vnímat jako jakousi „labutí píseň moderny“. Stavební produkce představuje širokou paletou typologických druhů, kterou se jako červená nit line znovu opakování všech hlavních modernistických témat (zastupitelské úřady, hotely, obchodní domy, kulturní domy, technické stavby, administrativní budovy...) kombinovaných se souběžným hledáním nových východisek.

Dnes jsme svědky ohleduplného a kvalitního zacházení s tímto odkazem – viz rekonstrukce OD Kotva, realizované i připravované stavební úpravy TV Ještěd, nebo zdařilá rekonstrukce Makromolekulárního Ústavu na Petřínách. Mnoho staveb (např. OD Ještěd v Liberci) bylo z různých důvodů zničeno. V případě obchodního domu Máj (nyní MY) na Národní třídě jen zapsání na listinu kulturních památek uchránilo tuto stavbu před demolicí – nakonec rekonstrukce probíhala se souhlasem původních autorů (nutno ale podotknout, že M. Rajniš s J. Eislerem by si dnes úpravy „svého“ domu představovali jinak – jak se vyjádřili svým konkurenčním návrhem). Úpravy a nakládání s kulturním dědictvím není jednoduchý proces – obsahuje v sobě respekt, zhodnocení minulosti ale zároveň jimi otevíráme pohled do budoucnosti.

Pokud jde o dopravní stavby, asi nejlépe dopadla rekonstrukce Hlavního nádraží v Praze (přestože řada charakteristických detailů a prvků této „podzemní haly“ byla odstraněna). V případě dostavby Ruzyňského terminálu je zejména v interiéru problematické rozeznat (v jistě funkční srostlici) původní čistou miesovskou „krabici“ s navazující paletou dobových materiálů a detailů (přestože Koblasův reliéf byl v interiéru zachován). Jak ale v současnosti postupovat u staveb, které nejsou až tak na očích a kde ekonomické a komerční zájmy mají daleko větší slovo?

Nádraží v Havířově bezpochyby svým prostorovým velkorysým konceptem, lehkostí tvorby interiérové haly (odrážející aktuální světové trendy) i dotažením do konkrétních detailů upoutá. Vychází a navazuje na tehdy úspěšný a „krásný“, optimistický bruselský styl. Stavba mimořádná. Trpí však dnes změnou chápání prostorových a časových souvislostí – z budování „zářných zítřků“ si ostravský region, spolu s přirozeně propojenou částí Polska, postupně hledá novou identitu. Nejjednodušší způsob je jistě postup „nehodící se škrtněte“ – je ale dobré umět vybírat, které části urbanistických souvislostí, které domy se aplikaci tohoto přístupu vymykají.

Podklady včetně obrazové dokumentace k nádraží v Havířově jsou velice dobře zpracovány a zachycují to podstatné – takto kvalitní dopravní objekty je třeba postupně adaptovat, opravovat, doplňovat, uzpůsobovat dnešním požadavkům a potřebám. Tyto potíže nejsou tak vzdálené problémům které mají i ostatní typologické druhy té doby – vždy je ale nutné respektovat to podstatné. Zde to je **do stavby petrifikovaný optimismus šedesátých let i koncept velkorysého otevřeného společenského prostoru**. Řeč by tak měla být především o kvalitě takovýchto úprav a způsobech jejich provedení.

Nádraží nebourejte.

Ing. arch. Ondřej Beneš, PhD.

doc. PhDr. Oldřich Ševčík, CSc.